

«Έντυπο-ανάπηρα άτομα και ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες:

Οι διεθνείς προσεγγίσεις και η ελληνική εμπειρία»

Θεοδώρα Λοτσάρη

Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Πατρών

Περίληψη

Οι πολιτιστικοί οργανισμοί του 21^{ου} αιώνα δέχονται ποικίλες επιδράσεις και προκλήσεις από το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν, όπως οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, που δέχονται παρόμοιες προκλήσεις και στις οποίες θα πρέπει να ανταποκριθούν. Μια από τις προκλήσεις που δέχονται, είναι το «άνοιγμα» προς μια νέα κατηγορία χρηστών, των «έντυπο-ανάπηρων», όρος που αναφέρεται στα άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολία στην ανάγνωση έντυπου υλικού χωρίς υποβοήθηση. Τα τελευταία χρόνια λόγω νομοθετικών πράξεων που ευνοούν την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ατόμων με έντυπο-αναπηρία, εγγράφεται στα ακαδημαϊκά ιδρύματα ένας σημαντικός αριθμός έντυπο-ανάπηρων ατόμων. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες λειτουργώντας σε ένα περιβάλλον που αλλάζει με μεγάλη ταχύτητα και «εκμεταλλεζόμενες» τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών προσπαθούν να επεκτείνουν τις υπηρεσίες τους και στη νέα αυτή κατηγορία χρηστών. Το «άνοιγμα» όμως προς την κατηγορία αυτή δεν είναι εύκολο, καθώς προϋποθέτει ειδικές γνώσεις, μελέτη τρόπων κάλυψης των αναγκών τους, εξάλειψη βαθιά ριζωμένων προκαταλήψεων στη συμπεριφορά των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκονόμων, γνώση πάνω στις υποστηρικτικές τεχνολογίες, εμπλουτισμό των συλλογών τους σε υλικό εναλλακτικής μορφής (braille βιβλία, ομιλούντα βιβλία, μεγαλογράμματη γραφή, κ.ά.), τροποποίηση της σχετικής νομοθεσίας καθώς και οικονομική ενίσχυση από το κράτος. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες καλούνται να άρουν τα εμπόδια που δεν τους επιτρέπουν να υποστηρίξουν την πληροφοριακή ισότητα όλων των χρηστών τους και να σταθούν «αρωγοί» προς αυτή την κατεύθυνση.

Λέξεις – Κλειδιά

Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, Έντυπο-ανάπηρα άτομα, Διεθνής πολιτική, Εθνική πολιτική, Προσβασιμότητα.

Εισαγωγή

Η εντυπο-αναπηρία, ως όρος, αναφέρεται στα άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολία στην ανάγνωση έντυπου υλικού χωρίς υποβοήθηση. Αυτό μπορεί να συμβαίνει λόγω μιας φυσικής αναπηρίας που δεν τους επιτρέπει να κρατήσουν ένα βιβλίο, λόγω μιας αντιληπτικής ή μαθησιακής δυσκολίας, όπως δυσλεξία, λόγω τύφλωσης ή οπτικής αναπηρίας. Είναι μια πολύ σοβαρή κατάσταση που πρακτικά απαγορεύει την ισότιμη πρόσβαση όλων στην πληροφορία και τη γνώση.

Σήμερα, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες καλούνται να αντιμετωπίσουν την πρόκληση για επανακαθορισμό της αναγνωστικής τους πολιτικής, που συνδέεται άμεσα με το ρόλο τους στην πανεπιστημιακή ζωή, φέροντας μια σημαντική ευθύνη: να είναι προσβάσιμες σε όλους τους χρήστες και να αναπτύσσουν κατάλληλες πολιτικές και σχέδια ως μέρος των κύριων αξιών τους.

Στο πλαίσιο αυτό, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ως αρωγοί στην εκπαιδευτική διαδικασία των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, οφείλουν και πρέπει να διασφαλίζουν πρόσβαση σε όλα τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, αναλαμβάνοντας και ένα επιπλέον καθήκον, να διασφαλίσουν την πρόσβαση στις υπηρεσίες τους και στα άτομα που δεν μπορούν να επωφεληθούν από το έντυπο ή μη υλικό που κυριαρχεί στη συλλογή τους, ούτε από τον συνηθισμένο τρόπο διαχείρισης και εμφάνισης των ψηφιακών πληροφοριών που αυτές διαθέτουν. Θα πρέπει λοιπόν να σταθούν δίπλα στους εντυπο-ανάπηρους χρήστες, στοχεύοντας στην προσέγγιση του ζητήματος της προσβασιμότητας των ατόμων αυτών στην πληροφορία και τη γνώση.

Βιβλιογραφική επισκόπηση

Ενθαρρυντικό στοιχείο προηγούμενων μελετών για την πρόσβαση των εντυπο-ανάπηρων στην πληροφορία, αποτελεί το γεγονός, ότι πολλές βιβλιοθηκονομικές ενώσεις, όπως η Διεθνής Ομοσπονδία Ενώσεων και Ινστιτούτων Βιβλιοθηκών (IFLA) (2005), εκδίδουν οδηγούς με πρότυπα και οδηγίες στις βιβλιοθήκες και στο προσωπικό τους, περιλαμβάνοντας ένα πλαίσιο ανάπτυξης υπηρεσιών πληροφόρησης για τους εντυπο-ανάπηρους.

Στο πλαίσιο του έργου «Βιβλιοθήκη για όλους» που πραγματοποιήθηκε στη Φιλανδία, ο Maarno (2015), παρουσιάζει τα talkingbooks (βιβλία σε ακουστική μορφή), με σκοπό να παρέχεται ισότιμη πρόσβαση στη βιβλιογραφία και τις πληροφορίες για τα άτομα αυτά.

Ένα μοντέλο προσβασιμότητας, παρουσιάζεται από τον Kouroupetroglou...et.al., (2011), στην παροχή υπηρεσιών για εντυπο-ανάπηρους φοιτητές. Ο μεθοδολογικός σχεδιασμός των υπηρεσιών λαμβάνει υπόψη τόσο το σχεδιασμό για όλους όσο και τον ατομικό σχεδιασμό, τονίζοντας τον σημαντικό ρόλο των προηγμένων πληροφοριών και των Τεχνολογιών των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) για την αποτελεσματική οργάνωση, διαχείριση και εξυπηρέτηση των υπηρεσιών.

Ο Schmetzke (2002) τονίζει τη σημασία της προσβασιμότητας των ιστοσελίδων των βιβλιοθηκών και επιλεγμένων online πηγών πληροφόρησης, αναλύοντας το ρόλο που πρέπει να διαδραματίσει η μελλοντική έρευνα για τη διευκόλυνση ενός περιβάλλοντος μάθησης χωρίς αποκλεισμούς.

Στις ΗΠΑ, ψηφίστηκε νομοθετική πολιτική το 1990 (ADA), σύμφωνα με την οποία όλα τα προγράμματα, υπηρεσίες και δραστηριότητες βιβλιοθηκών θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες σε ΑμεΑ (Chalfen & Farb, 1996).

Από τα παραπάνω προκύπτει πως οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στο εξωτερικό αντιμετωπίζουν το ζήτημα της εντυπο-αναπηρίας με ιδιαίτερη σοβαρότητα, θεωρώντας υποχρέωση των βιβλιοθηκών να παρέχουν προσβάσιμες υπηρεσίες στα άτομα αυτά.

Η ελληνική πραγματικότητα προσπαθεί τα τελευταία χρόνια να εναρμονιστεί με τις διεθνείς πρακτικές στο ζήτημα αυτό, όπως προκύπτει από μια σειρά άρθρων.

Η Μορελέλλη - Κακούρη (1998), διαπιστώνει πως ο βιβλιοθηκονόμος θεωρείται ο πλέον κατάλληλος να διδάξει μεθοδολογία πρόσβασης στην πληροφορία στους εντυπο-ανάπηρους και όπως συμπληρώνει η Κουλικούρδη (2009α), οι ακαδημαϊκοί βιβλιοθηκονόμοι προσπαθούν να ανταποκριθούν στις πληροφοριακές ανάγκες των εντυπο-ανάπηρων με τη βοήθεια υποστηρικτικών τεχνολογιών.

Την εμπειρία και τα αποτελέσματα από το πρόγραμμα Accelerate του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, παρουσιάζουν η Πατραγκού κ. ά, (2002), όσον αφορά την υποστηρικτική τεχνολογία, την εισαγωγή νέων υπηρεσιών στις λειτουργίες της Βιβλιοθήκης, τη δημιουργία υποστηρικτικών δομών σε επίπεδο ακαδημαϊκού ιδρύματος και την εκπαίδευση του προσωπικού της βιβλιοθήκης και των εντυπο-ανάπηρων χρηστών.

Όσον αφορά τέλος την ελληνική νομοθεσία, η Υπουργική Απόφαση 830/2003 (ΦΕΚ Β1173, 2003) εγκρίνει τον Κανονισμό Λειτουργίας Βιβλιοθηκών. Στο άρθρο 4 παράγραφο 8 κάνει λόγο για Υπηρεσίες σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Η βιβλιοθήκη «καταβάλλει προσπάθειες, ώστε οι δραστηριότητές της να καλύπτουν ειδικές ομάδες που υστερούν λόγω αναπηριών, ηλικίας και υγείας (Γουραλέ & Βασιλακάκη, 2016).

Μεθοδολογία

Η παρούσα έρευνα στηρίζεται τόσο στη μέθοδο της συγκριτικής έρευνας, όσο και τη συλλογή δεδομένων μέσω συνεντεύξεων. Ως συγκριτική μέθοδος ορίζεται η προσπάθεια κατανόησης ενός κοινωνικού φαινομένου διαμέσου της αντιπαραβολής διαφόρων καταστάσεων στις οποίες εμφανίζεται (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 1999:136-137).

Στόχος μας είναι μέσα από τη συγκριτική μέθοδο έρευνας να παρουσιάσουμε και να εξετάσουμε τις προσφερόμενες υπηρεσίες για τα εντυπο-ανάπηρα άτομα, ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών Ελλάδας και εξωτερικού, όπως αυτές παρουσιάζονται στις ιστοσελίδες τους, προκειμένου να εξετάσουμε αρχικά κατά πόσο οι εξεταζόμενες βιβλιοθήκες παρέχουν μια ευρεία γκάμα υπηρεσιών για τα άτομα αυτά και κατά δεύτερον αν οι υπηρεσίες αυτές ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους, αν μέσα από αυτές καλλιεργείται μια δημιουργική σχέση των εντυπο-ανάπηρων με την πληροφορία, αν αποτελούν έναν εποικοδομητικό τρόπο να περάσουν τα άτομα αυτά χρόνο στη βιβλιοθήκη, προκειμένου να επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό η ακαδημαϊκή επιτυχία και ολοκλήρωσή τους (Κουλικούρδη, 2009α:355). Για το λόγο αυτό θεωρώντας τις υπηρεσίες αυτές ως κριτήρια αξιολόγησης του βαθμού προσβασιμότητας των βιβλιοθηκών για τους εντυπο-ανάπηρους, σύμφωνα με τους (Power & LeBeau, 2009) θα εξετάσουμε αν οι υπηρεσίες αυτές μπορούν να βελτιώσουν την εξυπηρέτηση και την πρόσβασή τους στις βιβλιοθήκες.

Επίσης, όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω η παρούσα έρευνα χρησιμοποιεί ως μεθοδολογία έρευνας και τη συλλογή δεδομένων μέσω συνεντεύξεων, όπου συνέντευξη σύμφωνα με τους Maccoby και Maccoby (1954:449, όπως αναφέρεται στο Mishler, 1996:29), «είναι ένας πρόσωπο με πρόσωπο προφορικός διάλογος, στον οποίο ο συνεντεύκτης, προσπαθεί να αποσπάσει πληροφορίες, γνώμες ή πεποιθήσεις από ένα άλλο άτομο ή άτομα».

Υπηρεσίες Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών Εξωτερικού και Ελλάδας για εντυπο-ανάπηρους χρήστες

Κύριος σκοπός των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι η ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών όλων των χρηστών τους. Στη συγκεκριμένη έρευνα αυτός ο σκοπός προσανατολίζεται στενά στην ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών των

«εντυπο-ανάπηρων». Στο πλαίσιο αυτό θα ερευνήσουμε τις υπηρεσίες έξι ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών Ελλάδας και εξωτερικού (UC Berkeley, University of Toronto, ΒΠΚ, ΒΚΠ ΕΚΠΑ, ΒΚΠ-Π.Μ και ΒΚΠ-Π.Π), για να δούμε κατά πόσο οι προσφερόμενες υπηρεσίες ικανοποιούν τις πληροφοριακές ανάγκες των ατόμων αυτών.

Διαμόρφωση Πίνακα Υπηρεσιών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών για εντυπο-ανάπηρους χρήστες

Στο σημείο αυτό κρίνουμε σκόπιμο να προχωρήσουμε στη διαμόρφωση ενός πίνακα (Πίνακας 1.) με τις υπηρεσίες αυτές, προκειμένου μέσα από τη συγκριτική έρευνα, την παρατήρηση ομοιοτήτων και διαφορών, να καταδείξουμε πόσες και ποιες από τις παρεχόμενες υπηρεσίες ισχύουν στις υπό εξέταση ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ποιες ισχύουν σε όλες, ποιες όχι, ποιες ισχύουν στο εξωτερικό, ποιες στην Ελλάδα, ποιες από τις βιβλιοθήκες αυτές βοηθούν τους εντυπο-ανάπηρους χρήστες τους, έχοντας την αρωγή και τη συνεργασία του ίδιου του ακαδημαϊκού ιδρύματος μέσα από προγράμματα προσβασιμότητας, ποιες όχι, θεωρώντας τις υπηρεσίες αυτές ως κριτήρια αξιολόγησης του βαθμού προσβασιμότητας των βιβλιοθηκών αυτών για τους εντυπο-ανάπηρους στην πληροφορία και τη γνώση. Οι υπηρεσίες αυτές των βιβλιοθηκών θα πρέπει να είναι διαμορφωμένες έτσι ώστε να ενσωματώσουν τους εντυπο-ανάπηρους πλήρως στη δομή και την κουλτούρα τους, δημιουργώντας κατάλληλες συνθήκες για αυτούς.

Πίνακας 1-1 Υπηρεσίες Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών για εντυπο-ανάπηρους χρήστες

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	UC Berkeley Library	University of Toronto Libraries: Robarts Library	Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου	ΒΚΠ ΕΚΠΑ	ΒΚΠ Παν/μίου Μακεδονίας	ΒΚΠ Παν/μίου Πατρών
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ						
Χρήση των Καταλόγων των Βιβλιοθηκών.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Δανεισμός Υλικού των Βιβλιοθηκών.	✓	✓	✓			
Πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων & Περιοδικά.	✓		✓			
Επέκταση της περιόδου δανεισμού ή τροποποίηση των κανόνων προς όφελος των εντυπο-ανάπηρων χρηστών.	✓	✓				
Επικοινωνία με άλλες Βιβλιοθήκες / Δια δανεισμός.	✓	✓				
Οδηγίες για εντοπισμό του υλικού των Βιβλιοθηκών.	✓		✓			
Κάρτες δανεισμού.	✓		✓			
Πληρεξούσιοι.	✓	✓				
Σταθμοί εργασίας / Τεχνολογικός εξοπλισμός.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Υπηρεσίες Σάρωσης.	✓	✓	✓			✓
Φωτοαντιγραφικά μηχανήματα αυτοεξυπηρέτησης.		✓				
Χάρτες αφής.					✓	
Μετατροπή έντυπου υλικού σε εναλλακτική μορφή.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Μετατροπή ηλεκτρονικού υλικού	✓	✓	✓	✓	✓	✓

σε εναλλακτική μορφή.						
Οδηγίες για τη μετατροπή υλικού σε εναλλακτικές μορφές: mp3, ebooks, Braille, Daisy κ.ά.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Προβολή video με υλικό από τις συλλογές.		✓		✓		
Εκπαιδευτικά σεμινάρια εκμάθησης ΥΤ στους εντυπο-ανάπηρους χρήστες.		✓				
Ψηφιακό αποθετήριο.	✓	✓	✓	✓	✓	
Συλλογές / "βραχυπρόθεσμα δάνεια".		✓				
Ξεναγήσεις / Περιηγήσεις Βιβλιοθηκών.		✓				
Επικοινωνία με το προσωπικό των Βιβλιοθηκών.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Εγχειρίδια εκπαίδευσης Βιβλιοθηκονόμων.					✓	
Σεμινάρια Βιβλιοθηκονόμων.					✓	
Υπηρεσία εθελοντισμού		✓		✓	✓	✓
Προγράμματα προσβασιμότητας φοιτητών.	✓	✓		✓		

Πηγή: Ιστοσελίδα UC Berkeley, 2018 - Ιστοσελίδα University of Toronto, 2018
Ιστοσελίδα ΒΠΚ, 2018 - Ιστοσελίδα ΒΚΠ ΕΚΠΑ, 2018 - Ιστοσελίδα ΒΚΠ-Π.Μ, 2018
Ιστοσελίδα ΒΚΠ-ΠΠ, 2018 - Ιδία επεξεργασία

Συμπεράσματα

Αφού καταγράψαμε το σύνολο των υπηρεσιών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για τα εντυπο-ανάπηρα άτομα, όπως αυτές παρουσιάζονται στις ιστοσελίδες των συγκεκριμένων βιβλιοθηκών, καταλήξαμε πως αυτό που κάνει μια βιβλιοθήκη προσβάσιμη στα άτομα αυτά είναι η ύπαρξη πολιτικής, η οποία μπορεί να διασφαλίσει ότι οι υπηρεσίες της και οι πόροι της ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. Επίσης, παρατηρήσαμε πως η ύπαρξη πολιτικής βοηθά στον ορισμό συγκεκριμένων υπηρεσιών για κάθε βιβλιοθήκη, στην περιγραφή των συλλογών εναλλακτικής μορφής καθώς και στην υποστηρικτική τεχνολογία που υποστηρίζει αυτές τις υπηρεσίες. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής είδαμε να εντάσσονται πληροφορίες για το προσωπικό των βιβλιοθηκών, ως υπεύθυνο για την εξυπηρέτηση των ατόμων αυτών, καθώς και την προσπάθεια για ισότιμη πρόσβαση των εντυπο-ανάπηρων στις υπηρεσίες και τους πόρους των βιβλιοθηκών, γεγονός που ανταποκρίνεται και στον πρωταρχικό σκοπό των βιβλιοθηκών, που είναι η ισότιμη πρόσβαση όλων ανεξαιρέτως στις υπηρεσίες και λειτουργίες τους. Είδαμε επίσης κάποιες από τις βιβλιοθήκες που εξετάσαμε να επιδιώκουν πιστοποίηση της αναπηρίας των χρηστών τους για την καλύτερη διαχείριση και εξυπηρέτηση των τελευταίων.

Καταγράψαμε ότι όλες οι βιβλιοθήκες χρησιμοποιούν τους καταλόγους τους ψηφιοποιημένους και μη για την εξυπηρέτηση των εντυπο-ανάπηρων και επίσης κάποιες από αυτές προχωρούν σε δανεισμό και διαδανεισμό αυτού του υλικού. Στο πλαίσιο αυτό παρατηρούμε πως στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ενώ οι πληροφορίες που παρέχονται από τις ιστοσελίδες τους, δεν αναφέρουν τη λειτουργία του δανεισμού για τους χρήστες αυτούς, οι απαντήσεις των ελληνίδων φοιτητριών στις συνεντεύξεις το ανατρέπουν, λέγοντας πως δανείζονται βιβλία από τη βιβλιοθήκη τους καθώς και από άλλες βιβλιοθήκες μέσω της λειτουργίας του διαδανεισμού. Η σημασία της λειτουργίας του δανεισμού διαφαίνεται και από την επέκταση αυτής της λειτουργίας, με τροποποίηση των κανόνων για τα άτομα αυτά που ισχύει σε κάποιες βιβλιοθήκες, λειτουργία που θα έπρεπε να ισχύει σε όλες, για να αναφερθούμε και στην υπηρεσία των πληρεξουσίων, καθώς μέσω αυτής, κάποιος άλλος θα μπορούσε να δραστηριοποιηθεί για τους εντυπο-ανάπηρους χρήστες, ικανοποιώντας πιο εύκολα τις ανάγκες τους.

Σημαντική υπηρεσία για τα άτομα αυτά αποτελεί η πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων & Περιοδικά, που λειτουργεί δυστυχώς όχι σε όλες τις βιβλιοθήκες, κάτι το οποίο

εντοπίσαμε και στις απαντήσεις των ερωτώμενων φοιτητριών, οι οποίες έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για την έρευνα και τη γνώση.

Παρατηρήσαμε τη μεγάλη σημασία της ύπαρξης τεχνολογικού εξοπλισμού και της μετατροπής του έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού σε εναλλακτική μορφή καθώς και της ύπαρξης οδηγιών για αυτή τη μετατροπή, έτσι ώστε να μπορεί να πραγματοποιείται και από βιβλιοθηκονόμους, οι οποίοι ενδεχομένως δεν είναι εξοικειωμένοι σε θέματα τεχνολογίας και πληροφορικής. Για να μην παραλείψουμε τη μεγάλη βοήθεια που προσφέρουν τα εκπαιδευτικά σεμινάρια και εγχειρίδια εκπαίδευσης για τους βιβλιοθηκονόμους πάνω σε θέματα εντυπο-αναπηρίας, καθώς και τα εκπαιδευτικά σεμινάρια εκμάθησης ΥΤ στους εντυπο-ανάπηρους και οι ξεναγήσεις των τελευταίων στους χώρους των βιβλιοθηκών.

Οι υπηρεσίες σάρωσης, αποτελούν επίσης σημαντική υπηρεσία των βιβλιοθηκών προς τους χρήστες αυτούς, καθώς μέσω αυτής δε προβαίνουν σε σάρωση μόνο δικού τους υλικού, αλλά και υλικού άλλων βιβλιοθηκών, στο οποίο οι χρήστες αυτοί δε θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση, όπως και η υπηρεσία με τα φωτοαντιγραφικά αυτοεξυπηρέτησης θα βοηθούσε πραγματικά τους χρήστες αυτούς, αν ίσχυε σε όλες τις βιβλιοθήκες.

Επίσης, θα πρέπει να καταγραφεί η μεγάλη σημασία των εθελοντικών προγραμμάτων στο έργο των βιβλιοθηκών για τους εντυπο-ανάπηρους και η προσπάθεια για δημιουργία ψηφιακού αποθετηρίου, τόσο για τις τρέχουσες ανάγκες τους όσο και για μελλοντικές.

Τέλος παρατηρούμε, ότι δεν υπάρχουν σε όλα τα πανεπιστημιακά ιδρύματα υπηρεσίες προσβασιμότητας εντυπο-ανάπηρων χρηστών, με τις οποίες να συνεργάζονται οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες για την καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών αυτών.

Αφού παρουσιάσαμε τις υπηρεσίες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών Ελλάδας και εξωτερικού για τους εντυπο-ανάπηρους χρήστες τους, αυτό που θα πρέπει να επισημάνουμε για μια ακόμη φορά είναι πως η έρευνα στηρίχτηκε στις υπηρεσίες που εμφανίζονται στις ιστοσελίδες των συγκεκριμένων ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, αναγνωρίζοντας ότι μπορεί να μην έχουμε συμπεριλάβει κάποια υπηρεσία (π.χ. η υπηρεσία δανεισμού και διαδανεισμού στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες) ή κάποια που έχουμε συμπεριλάβει να μην έχει πια ισχύ, καθώς μπορεί η ιστοσελίδα να μην έχει πρόσφατα ανανεωθεί. Παρατηρήσαμε κάποιες υπηρεσίες να ισχύουν σε όλες τις βιβλιοθήκες, κάποιες σε λιγότερες και κάποιες σε μία μόνο. Η ύπαρξη όλων των υπηρεσιών σε όλες τις βιβλιοθήκες αποδεικνύει πρώτα απ' όλα πως η εξυπηρέτηση των

αναγκών των εντυπο-ανάπηρων έχει ενσωματωθεί πλέον στη δομή και την κουλτούρα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, η κατηγορία αυτή χρηστών αρχίζει να λαμβάνει ισότιμη θέση στη βιβλιοθήκη.

Η απουσία κάποιων υπηρεσιών για τους εντυπο-ανάπηρους, μπορεί να οφείλεται είτε στο ότι πρόκειται για βιβλιοθήκες που δεν έχουν χρειαστεί μέχρι σήμερα να εξυπηρετήσουν μεγάλο αριθμό εντυπο-ανάπηρων χρηστών, οπότε έχουν παραμείνει στις άκρως βασικές υπηρεσίες ή οι υπηρεσίες που απαιτούνται, να έχουν μεγάλο κόστος που δεν μπορεί να το αντέξει ούτε η βιβλιοθήκη, ούτε το αντίστοιχο ακαδημαϊκό ίδρυμα π.χ. η οικονομική κρίση και η υποχρηματοδότηση των ελληνικών πανεπιστημίων εύλογα μπορεί να οδηγήσει σε μια τέτοια απουσία από τους ακαδημαϊκούς χώρους. Τέλος, δε θα πρέπει να παραβλέπουμε ότι η ύπαρξη ή μη πολιτικής των βιβλιοθηκών για το συγκεκριμένο σκοπό, μπορεί να οδηγήσει στην ύπαρξη ή μη ανάλογων υπηρεσιών για τα εντυπο-ανάπηρα άτομα.

Έχοντας επίσης ολοκληρώσει, την επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων της πρωτογενούς έρευνας, μέσω των συνεντεύξεων, καταλήγουμε πως οι εξεταζόμενες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες της Ελλάδας διαθέτουν υπηρεσίες για εντυπο-ανάπηρους, οι οποίοι και τις χρησιμοποιούν, όταν έχουν την κατάλληλη ενημέρωση. Συμπεραίνουμε πως οι συγκεκριμένες βιβλιοθήκες, με εξαίρεση κάποιες Τμηματικές, διαθέτουν συγκεκριμένη πολιτική για την εξυπηρέτηση των εντυπο-ανάπηρων ατόμων, την οποία ίσως να πρέπει κάποιες να επαναπροσδιορίσουν σε κάποιο βαθμό. Οι περισσότερες από τις παρεχόμενες υπηρεσίες διαφαίνεται να είναι απαραίτητες για τα άτομα αυτά και η απουσία τους ή μη λειτουργία τους για κάποιο χρονικό διάστημα, να αποτελεί μεγάλο πρόβλημα για την πρόσβαση των ατόμων αυτών στην πληροφορία και τη γνώση. Σημαντικός από τα παραπάνω διαφαίνεται ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού βιβλιοθηκονόμου, ο οποίος ακόμη κι αν δε διαθέτει εξειδίκευση σε θέματα εντυπο-αναπηρίας ή εργάζεται χωρίς ουσιαστικές υπηρεσίες για τα άτομα αυτά, εντούτοις βρίσκεται στο πλευρό τους και προσπαθεί να βοηθήσει με κάθε τρόπο, γεγονός που καθιστά υπεύθυνη τη βιβλιοθήκη και τη διοίκησή της για την εκπαίδευση και κατάρτιση των βιβλιοθηκονόμων σε θέματα εντυπο-αναπηρίας.

Καθώς ο θεσμός των εθελοντικών προγραμμάτων που λειτουργούν στις εξεταζόμενες βιβλιοθήκες αποδεικνύεται ως σημαντικός αρωγός στο έργο των βιβλιοθηκών για τους εντυπο-ανάπηρους, αυτός θα πρέπει να διατηρηθεί και να ενισχυθεί περισσότερο μέσω προγραμμάτων από το κράτος.

Η απουσία ενός ψηφιακού αποθετηρίου του μέχρι τώρα διαμορφωμένου προσβάσιμου υλικού και η μη προσβασιμότητα των ατόμων αυτών στον κατάλογο των βιβλιοθηκών αυτών, θα λέγαμε ότι αποτελεί μειονέκτημα.

Μεγαλύτερη βοήθεια στην προσπάθεια των βιβλιοθηκών θα μπορούσε τέλος να προσφέρει κάθε ακαδημαϊκό ίδρυμα με την ύπαρξη και σωστή λειτουργία μονάδων προσβασιμότητας, που θα λειτουργούν σε συνέργεια με τη Βιβλιοθήκη του ιδρύματος και τις Γραμματείες των Τμημάτων για την εξυπηρέτηση των αναγκών των εντυπο-ανάπηρων.

Από τα παραπάνω, καταλήγουμε πως η εναρμόνιση των εντυπο-ανάπηρων ατόμων στους χώρους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, είναι θέμα πολιτικής των τελευταίων για τη συγκεκριμένη κατηγορία χρηστών, η οποία δε επιζητά ευνοϊκή και ιδιαίτερη μεταχείριση, αλλά ίσα δικαιώματα στην πληροφορία και τη γνώση.

Βιβλιογραφία

Γουραλέ,Μ.,Βασιλακάκη, Ε. (2016). Ικανοποίηση πληροφοριακών αναγκών των ΦμεΑ από την Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Αθήνας. *Healjournal. Περιοδικό Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*.Τομ.2(Αρ.1),102-122. Ανακτήθηκε 2/2/2018 από <http://healjournal.seab.gr/index.php/hli/article/view/50>

Διεθνής Ομοσπονδία Ενώσεων και Ινστιτούτων Βιβλιοθηκών (IFLA).Σειρά Επαγγελματικών Αναφορών της IFLA, No. 86. (2005). *Βιβλιοθήκες για τυφλούς στην εποχή της Πληροφορίας-Κατευθυντήριες Οδηγίες για Ανάπτυξη*. R. Kavanagh & B. C. Skold (Eds.). Α. Κουλικούρδη (μεταφρ.). Den Haag:IFLA. Ανακτήθηκε 20/12/2017 από <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/86-el.pdf>

Κουλικούρδη, Α.(2009 α). *Πληροφοριακή συμπεριφορά των Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ) και οι Υποστηρικτές Τεχνολογίες σε Περιβάλλον Βιβλιοθηκών*. (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Αθήνα/Κέρκυρα.

Μορελέλη- Κακούρη, Μ.(1998). Νέο μοντέλο για την εκπαίδευση χρηστών στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες;. Στο Ρ. Καρυπίδου& Η. Φραντζή (Επιμ.).*6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών= 6th Hellenic Conference of Academic Libraries. Οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και η Πρόκληση του Εκσυγχρονισμού=Academic Libraries and the Challenge of Reconstruction,5-7 Νοεμβρίου1997(102-120)*.Αθήνα: Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (1999). *Ιστορία κοινωνικών επιστημών*. Αθήνα. Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».

Πατραγκού, Π., Ζωντανός, Κ., Ταραμόπουλος, Α., Φράγκου, Α., (2002). Υπηρεσίες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για τυφλούς και άτομα με περιορισμένη όραση: η εμπειρία της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Accelerate. Στο Δ. Παπαδάκη (Επιμ.). *9^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών=9th Panhellenic Conference of Academic Libraries. Σύνθεση Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών με την Εκπαιδευτική διαδικασία=Interrelations of Academic Libraries with the Educational Activities, 18-20 Δεκεμβρίου 2000 (25-34)*. Αθήνα: Κεντρική Βιβλιοθήκη ΕΜΠ.

Chalfen, D.H., Farb, S. E. (1996). Universal access and the ADA: a disability access design specification for the new UCLA Library online information system. *Library Hi Tech*, vol.14(No1), 51-56. Ανακτήθηκε 26/2/2018 από www.emeraldinsight.com

Kouroupetroglou, G., Pino, A., Kacorri, H. (2011). A model of Accessibility service Provision for students with Disabilities in Higher Education. *International conference. Universal Learning Design*, 8-11 February (23-33). BRNO: Czech National Disability Council. Ανακτήθηκε 25/2/2018 από http://access.uoa.gr/Unit%20Publicity%20Files/Kouroupetroglou_Brno_2011.pdf

Maarno, R., (2015). *Library for all- also for the print-disabled*. Ανακτήθηκε 19/12/2017 από <http://library.ifla.org/1175/>

Mishler, G.E., Ρώντα, Ν. (μτφ), Καλομοίρης, Γ. (επιμ.) (1996). *Συνέντευξη έρευνας: νοηματικό πλαίσιο και αφήγημα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Power, R., LeBeau, C. (2009). How well do academic library web sites address the needs of database users with visual disabilities? *The Reference Librarian*, vol.50 (No1), 55-72. Ανακτήθηκε 12/3/2018 από <https://www.tandfonline.com>

Schmetzke, A., (2002b). The Accessibility of Online Library Resources for People with Print Disabilities: Research and Strategies for Change. *Computers Helping People with Special Needs. In K. Miesenberger, J. Klaus & W. Zagler (Eds.) 8th International Conference, ICCHP, 15-20 July 2002 (390-397)*. Linz, Springer. Ανακτήθηκε 1/3/2018 από <https://books.google.gr/books>